

ג'ריון א'י

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת תרומה

צדקה ושמחה "לשם שמים!"

– "מדבין בשמחה" – מעלת ואופן השמחה –

"ויקחו לי" – הדי "לה' הארץ ומלואה"?

שיטות חז"ל בקדושת ירושלים והמקדש

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

מכון 'אור החסידות'

ת.ד. 2033 כפר חב"ד
ארץ הקודש
*5717
orthachasidutil@gmail.com

1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.
+1-929-754-6218
oh@chasidus.net

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של
כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

בפתח הגיליון

צדקה ושמחה "לשם שמים"!

- "מרכיבן בשמחה" - מעלת ואופן השמחה -

נושא מרכזי בגיליון זה הוא עבודת היהודי שיהיו כל מעשיו לשם שמים, ולא רק ענייני מצוות, אלא גם עסקיו הגשמיים וצרכי הגוף. במדור "יינה של תורה" יבואר כיצד הדגישה תורה את עניין ה"לשמי" דווקא גבי לקיחת תרומה, משום שיש להדגיש שגם לקיחת צדקה בעת הצורך צריכה להיעשות לשם שמים, ובעניינא דיומא - גם שמחת חודש אדר שהיא מצד הגוף, צריכה להיות לשם עבודת ה'.

בהמשך לכך, המדור "שיחות קודש" עוסק בכך שעבודת ה' צריכה להיות בתמידות, ככל כ"ד שעות המצת-לעת, ואפילו בשעת השינה, וא"כ תמיד צריכים להיות בשמחה.

והמדורים "תורת חיים" ו"דרכי החסידות" עוסקים בשמחת חודש אדר, בדרגות ואופנים שונים בעבודת השמחה בכלל, ובכוחה של השמחה "לפרוץ גדר" ולפעול ישועות.

ויהי רצון שבזכות השמחה החדוש אדר, נזכה לפריצת כל הגדרים, ויבטלו כל ה"גדרים" המבלבלים בעניני תורה ומצוות, כאשר "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו וכמדרשו.

המערכת

תרומה

ב • מקדא אני דודש

ויקחו לי תרומה - מה קשה בתיבת "לי"?

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 284 ואילך

ה • פנינים • עיון וביאור

• למה נאמר "ויקחו" ולא "ויתנו"?

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 142 ואילך

• תחש - צבע או חי'?

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 185 ואילך

ו • יינה של תורה

קבלת צדקה - לשם שמים

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 908 ואילך. תורת נבנים חסי"ז עמ'

390 ואילך

ט • שיחות קודש

חיינו האמיתיים של יהודי

י • פנינים • דרוש ואגדה

• מדוע לא היו מעלות לפני קודש הקדשים?

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 77 ואילך

• מדוע נמנה הדביד כאחד מחלקי המקדש?

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 140 ואילך

יא • חידושי סוגיות

שיטות חז"ל בקדושת ירושלים והמקדש

ע"פ לקוטי שיחות חסי"ז עמ' 149 ואילך

יד • תורת חיים

מרכיבן בשמחה הפורצת גדרים!

טו • דרכי החסידות

עבודת ה' בשמחה

וזאת למודעי, שדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתותם.

מקרא אני דהדש

ביאורים בפשוטו של מקרא

ויקחו לי תרומה – מה קשה בתיבת "לי"?

איך אפשר לומר "ויקחו לי" – הרי "לה" הארץ ומלואה? / איך אפשר "לקחת" את הקב"ה? / רמז ברש"י לדין המקדיש לברק הבית אם יכול לשנות מהיכל למזבח / ביאור החידוש בדברי רש"י ש"ויקחו לי" פירושו "לי לשמי"

בריש פרשתנו: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי".

ובפירושו רש"י: "ויקחו לי תרומה – לי לשמי".

ובמפרשים כתבו, שהוקשה לרש"י הלשון "לי" – כי:

בלשון בני אדם, כאשר אחד אומר לחבירו על דבר מסויים "קח לי" – כוונתו בזה "אליי", והיינו, שיקח את הדבר לצרכו ובשביעיו; ואמירה זו מוכיחה אשר קודם לכן לא הי' הדבר שייך אליו ולכן צריך לפעולה מחודשת של קיחה בשבילו.

אמנם אצל הקב"ה אין שייך לומר "ויקחו לי" במובן זה – משני טעמים:

א) הכל שייך כבר להקב"ה מאז ומקדם, וכמו שכתוב "לה' הארץ ומלואה" (תהלים כד, א); ואם כן, לא שייך שהקב"ה יבקש "ויקחו לי" (אליי), כאילו לפני כן לא הי' הדבר שלו [ובלשון השפתי חכמים: "דהא כל דבר שבעולם שלו הוא". ובלבוש האורה: "מה שייך נתינה לו יתברך, כבר הכל שלו"!].

ב) בכלל, אין שייך לומר שהקב"ה צריך מאתנו דבר מסויים שנביא בשביעיו, וכמו שכתוב "אם ארעב לא אומר לך" (תהלים ג, יב), היינו שאין שייך למעלה ענין של חסרון וצורך נוכח כתב בס' זכרון: "לפי שכלפי מעלה לא שייך למימר 'קח לי' או 'עשה לי', דמשמע לצרכי". ועיין ברא"ם, גור ארי' ועוד מפרשי רש"י.]

וזהו שבא רש"י לחדש, שאין לפרש "לי" כמו "לי" האמור בלשון בני אדם (כיון שאין שייך לומר כן כלפי מעלה), אלא הכוונה ב"ויקחו לי" היא "לשמי".

אמנם לפי דרך זו צריך ביאור: אם כוונת רש"י היא רק להורות את המשמעות הנכונה של תיבת "לי" (שלא נחשוב שהוא "בשבילי" וכו') – הי' לו להעתיק מן הכתוב רק תיבת "לי" לבדה; ומדוע העתיק ב'דיבור המתחיל' גם את (תיבת "ויקחו" שלפני "לי", וכן) תיבת "תרומה"?!]

[ולהעיר, שזה שרש"י מעתיק מן הכתוב את כל שלוש התיבות "ויקחו לי תרומה" – מצריך אותו אחר כך להזכיר עוד הפעם את תיבת "לי" (בגוף פירושו): "לי לשמי"; ומעתה מודגש הדיוק, שלא הי' לו אלא לכתוב "לי – לשמי" ותו לא!].

ב. אך כד דייקת שפיר, הרי דרך זה שלמדו המפרשים אינה מתאימה כלל לכוונת רש"י; וכמו שכתב המשכיל לדוד:

"לכאורה משמע, דכוונת הרב לשלול דלא נפרש בסתם 'לי', דהא לא שייך ח"ו, שאינו צריך לבריות; אלא רוצה לומר 'לשמי'. וכן פירש הרא"ם.

"אבל אינו נראה. . . שהרי מצינו בכמה מקראות הדומין לזה, דלא פירש רש"י בהו ולא מידי, כגון: (א) 'עשר אעשרנו לך' (ויצא כה, כב); (ב) 'קדש לי כל בכור' (בא יג, ב); (ג) 'כל פטר רחם לי' (תשא לה, יט) . . . וכן רבים".

כלומר: אם רש"י נדרש לחדש לנו אשר תיבת "לי" האמורה כלפי מעלה אינה כלשון בני אדם – הי' לו להבהיר זה במקראות רבים נוספים, ולא רק בפסוק דידן; ומזה שבמקומות אחרים (הקודמים לפסוק דנן) לא פירש רש"י מאומה, מוכח שלדעתו היא מילתא דפשיטא שאין צורך לאומרה בפירושו – ומעתה צ"ב: מה הוקשה לו בפרט בפסוק דידן דוקא?

ג. והנה, המשכיל לדוד עצמו מפרש (מכח קושיא הנ"ל) כוונת רש"י בדרך זו:

לרש"י הוקשה לשון הכתוב "ויקחו לי" – ולא (כפי שמסתבר יותר) "זיתנו לי". ועל זה מפרש רש"י "לי לשמי", וכוונתו בזה לרמז שעל ידי נתנת התרומה "לוקחים" את הקב"ה, ובלשון המדרש: "אותי אתם לוקחים" (ילקוט שמעוני כאן רמז שסג. שמות רבה פ"ג, א-ו);

וזהו שבא רש"י להדגיש, שאין הכוונה ש"לוקחים" את הקב"ה עצמו [שהרי אפילו "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" (מלכים א ת, כז)] – אלא (רק) "לי לשמי", ששמו יתברך ה"עציהם על ידי התרומה ועשיית המשכן כו', ועל דרך מה שכתוב (נשא ו, כז) "ושמו את שמי על בני ישראל".

אמנם מובן, שקשה להעמיס תוכן זה בשתי התיבות שכתב רש"י "לי לשמי". ולכאורה – לפי דרכו של רש"י לכתוב פירושו בסגנון ברור, המתאים גם לתלמיד מתחיל ("בן חמש למקרא") – אם הי' רש"י מתכוון לזה, הי' בעצמו מפרש את כוונתו באופן ברור ומפורט (ולא סומך על זה שהתלמיד יעיין במדרשי חז"ל ובמפרשים וכו' כדי להבין כוונתו).

[ובנוגע לעצם הדיוק במה שאמר הכתוב "ויקחו לי" ולא "זיתנו לי" – ראה משנ"ת במדור זה בשנת תשע"א (ע"פ המבואר בלקוטי שיחות חט"ז עמ' 288 ואילך), עיי"ש באורך].

ד. והנראה לומר (וכעין זה כתבו במפרשים – רע"ב. צדה לדרך. ועוד), שרש"י בא לפרש את ייתור תיבת "לי". וזהו שהוא מעתיק מן הכתוב את שלוש התיבות "ויקחו לי תרומה" – שכוונתו בזה: דלכאורה, לאחר שכתוב "ויקחו תרומה", שוב תיבת "לי" מיותרת! ביאור הדברים:

"ויקחו" משמעו העברת חפץ ממקום למקום או מרשות לרשות; ו"תרומה" פירושה הפרשה (כמ"ש רש"י בדיבור הבא ד"ה תרומה) – החפץ מופרש מרשות התורם לרשות הקדש. ומעתה אי אפשר לפרש שהחידוש ב"ויקחו לי" הוא שיתנו את הדבר להקדש, שהרי השייכות להקדש נאמרת כבר בהתיבות "ויקחו" ו"תרומה", שפירושן שהחפץ הופרש ושייך להקדש ("תרומה") ונמצא ברשות הקדש ("ויקחו").

ונמצא, שתיבת "לי" מיותרת – וע"ז מפרש רש"י, שתיבת "לי" באה לחדש דין נוסף, ענין בפני עצמו, שהתרומה צריכה להיות "לשמי". כלומר: נוסף לעצם העברת החפץ מרשות התורם לרשות ההקדש, צריכה להיות כוונה לשמה שמצינו בגט, ספר תורה וכו') – שכאשר נותנים להקדש צריכים לכוון שהנתינה היא "לשמי".

ה. ויש להוסיף, שיתכן ללמוד מדברי רש"י כאן ענין של נפקא מינה להלכה:

במי שהקדיש דבר לבדק הבית – נחלקו הרמב"ם והראב"ד (הל' תמורה פ"ד הי"א): הרמב"ם ס"ל, ש"אם הקדיש לבדק ההיכל – לא ישנה לבדק המזבח. וכן כל כיוצא בזה". כלומר: כיון שמחשבת המקדיש היתה שהדבר יהי לחיזוק בנין ההיכל, הרי זה בדווקא, ואין לשנות הדבר שיהי לחיזוק בנין המזבח וכיו"ב; אך הראב"ד ס"ל שזה ש"אין משנין מקדושה לקדושה" הוא רק בקדשי מזבח, בקרבנות – "קדשי מזבח אפילו מקדשים קלים לחמורים אין משנים" – אבל כאשר מדובר על הקדש לבדק הבית אפשר לשנות, כי "מה יש בין זה לזה".

והנה, תרומת המשכן המדוברת בפרשתנו נחשבת כהקדש ל"בדק הבית" (ולא "קדשי מזבח", קרבנות. וראה מגילה כט, ב); ומעתה יש לומר, שפירוש רש"י כאן ש"ויקחו לי תרומה" היינו "לי לשמי", שצריך לכוון בעת הנתינה לשם הקב"ה (כנ"ל ס"ד) – מתאים היטב עם שיטת הראב"ד:

כיון שהכוונה היא "לשמי", לשם הקב"ה, הרי אין נוגע כל כך לאיזה ענין פרטי התכוון המקדיש, כי העיקר הוא שזה יהי לשם הקב"ה בכלל. ולכן, אפילו אם הקדיש לבדק ההיכל, יכול הוא לשנות לבדק המזבח וכיו"ב, כי הכוונה "לשמי" היא (אינה) "לשמי" פרטי של ההיכל, אלא) כוונה כללית "לשמי" של בדק הבית.

ואם כנים הדברים, נמצא שדברי רש"י כאן עולים בקנה אחד עם מה שכתב בפירושו על הש"ס (תמורה לב, א): "ובקדשי מזבח אין משנין מקדושת עולה לשלמים ומשלמים לעולה" – שמלשוננו מבואר אשר דוקא בקדשי מזבח אין משנים, ואילו בקדשי בדק הבית אפשר לשנות כי העיקר הוא הכוונה הכללית לשם הקב"ה.

תנחומא", ולא "איתא כו" וכיו"ב, שבזה מודגש שההכרח להביא דברים אלו הוא כדי לפרש מה שמוכן מלשון הכתוב שהדברים שנדבו היו מוכנים בידם ולא היתה חסרה אלא הקיחה, כנ"ל.

תחש – צבע או חי?

וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם גו' ועורות תחשים

תחשים – מין חי' (כה, ג-ה. רש"י)

בפירוש תיבת "תחשים" מצינו פלוגתא: בבבלי (שבת כח, ב) אי' "תחש שהי' בימי משה בר' בפני עצמו הי' ולא הכריעו בה חכמים אם מין חי' הוא אם מין בהמה הוא", אבל בירושלמי (שבת פ"ב ה"ג) אי' "חי' טהורה" (וכן איתא בתנחומא פרשתנו ו).

ועפ"ז נמצא (וכן ביארו בדברי דוד להט"ג, צידה לדרך, באר בשדה ועוד) שרש"י קובע כהשיטה שהוא "מין חי". וצ"ע, מנ"ל לרש"י להכריע בין דיעות אלו, שהוא "מין חי"?

ויש לבאר:

רש"י לא בא בפירושו לשלול הפירוש שתחש הוא "מין בהמה" (ראה ס' זכרון ומשפיל לדוד כאן), אלא לשלול קס"ד ש"תחש" הוא שם צבע, ופירוש "עורות תחשים" הוא כמו "עורות אילים מאדמים", דכשם ש"עורות אילים מאדמים" פירושו עורות אילים ש"צבועות היו אדום לאחר עבודתן" (רש"י), כן יש מקום לפרש "ועורות תחשים", שצבעו עורות בצבע הנקרא "תחש" נוע"ד הידעות בירושלמי (שבת שם) "טיינין לשם צובעו נקרא" (עורות אילים צבועות היו עורות תחשים ונקראים תחשים על שם צבע שדומה לתחשים. קה"ע). "גלקטינין" (שם צבע. קה"ע).

ולכן כ' רש"י ד"תחשים – מין חי", וכוונתו בפשטות, שלקחו עורות של מין חי' ששמה תחש. ולא שלקחו עורות (אילים) וצבעו אותם בצבע תחש.

והכרחו של רש"י לזה י"ל דאם כוונת הכתוב שצבעו את עורות האילים בצבע של תחש – הול"ל "עורות אילים מאדמים ותחשים" וכיו"ב, ולא "ועורות תחשים"; ומזה שהכתוב מוסיף "ועורות תחשים" מובן, שאין אלו העורות שעליהם מדובר לפני זה ("עורות אילים"), אלא שהם עורות של תחש, ותחש הוא "מין חי".

למה נאמר "ויקחו" ולא "ויתנו"?

ועצי שטים

ומאין היו להם במדבר פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים (כה, ה. רש"י)

יש לעיין:

מה הכריח את רש"י לנקוט כפירוש רבי תנחומא, בעוד שלכאורה פירוש זה הוא דברי אגדה בלי מקור בפשוטו של מקרא, והו"ל לפרש בפשטות, שקנו עצים אלה מתגרי האומות (כקושיית הט"ז – דברי דוד כאן), או כדפירש באבן עזרא (וכן פרשו עוד מפרשים) שהי' יעד של עצי שטים סמוך להר סיני שמשם כרתו את העצים (וראה מה ששק"ט בזה בדבק טוב, שפ"ה, באר יצחק ועוד).

ויש לבאר:

הציווי על נדבת המשכן נאמר בלשון – "ויקחו לי תרומה גו' תקחו את תרומתי גו' התרומה אשר תקחו" (פרשתנו כה, ג-ב), והיינו בלשון "לקיחה", ולא נאמר "ויתנו" – בלשון נתינה.

והנה, לשון "נתינה" פירושו פעולת המנדב לתת את תרומת ה', ואם הי' כתוב לשון נתינה, אזי משמעו שיש חיוב על הנותנים לתת את נדבת המשכן, וחיוב זה כולל גם שיעשו כ"ל מה שביכולתם כדי לתת, גם אם זה כולל כריתת עצים או קנייתם, וכיו"ב. משא"כ לשון "לקיחה" לא קאי על המנדב, אלא על האנשים הגזברים ה"קוהים את התרומה מאת בני", ותוכנו שמצד הנותן הכל מוכן ואין חסר, אלא מעשה הקיחה של הגזבר בלבד. ונמצא מזה, שכל הדברים שנמנו בכתוב (שהם נדבת המשכן) כבר היו ברשותם של בני ישראל מקודם לכן.

וזהו פירוש שאלת רש"י "ומאין היו להם במדבר", כלומר, מאין היו עצי שטים מוכנים בידם במדבר ולא הי' חסר אלא קיחה מידם. וע"ז מתרג' "פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה כו' והביא ארזים כו' וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים".

ובזה מתורץ ג"כ דיוק ל' רש"י "פירש רבי

יינה של תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

קבלת צדקה – לשם שמים

יסוד ידוע הוא בדברי חז"ל ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים", כל דבר שעושה יהודי, גם אם לצורכו הפרטי, צריך שיהי' לשם שמים וחלק מעבודת ה'.

כאשר מדובר על צדקה, הנה באופן טבעי נתינת צדקה נעשית לשם שמים, אך קבלת צדקה, נעשית משום צורכו של העני להחיות נפשו ונפשות בני ביתו, וקשה מאוד לפעול שתהי' לקיחת הצדקה לשם שמים.

במאמר שלפנינו העוסק בפירוש רש"י עה"פ "ויקחו לי תרומה" – "לי לשמי", תבואר הכוונה הראוי' בלקיחת הצדקה, והכח להצליח לקחתה לשם שמים, וגם תבואר הכוונה הראוי' בשמחת חודש אדר וימי הפורים, שאודותם אמרו חז"ל "משנכנס אדר מרבין בשמחה".

האם כה חשובה כוונת התרומה?

אודות תרומת המשכן ציוותה תורה "ויקחו לי תרומה", ופירש רש"י שההדגשה "ויקחו לי" היא שהנדבה תהי' לשם הקב"ה ולא לשם פניות צדדיות, "לי – לשמי".

ויש לתמוה לכאורה, מדוע דווקא במצוות נדבת המשכן הזהירה תורה שעשייתה תהי' לשמו ית', והלא כוונת המצוות לשם שמים הוא עניין כללי בקיום המצוות, ומדוע אמרה תורה בייחוד דווקא במצווה זו שעלי' להיות "לי – לשמי"?

התמיהה גדלה לאור מאמר הבעש"ט הידוע (ראה בעש"ט על התורה יתרו סי"ד הע' יט) שבנוגע לשתי מצוות אין נוגע כל כך שיהיו בכוונה: טבילה במקווה ונתינת צדקה. והטעם שבנתינת הצדקה אין נוגע כל כך הכוונה הוא משום שהעיקר הוא שהעני יקבל את הצדקה, ולכן אפילו אם נתן צדקה שלא בכוונה, ואפילו "מאבד סלע מתוך ידו, ומצאה עני והלך ונתפרנס בה", ולא התכוון כלל אפילו לעצם הנתינה, קיים בכך מצוות צדקה (ספרי ופרש"י תצא כד, יט), שהלא העני נהנה מממונו.

ולכאורה, גם נתינת התרומה למשכן היא בדוגמת נתינת הצדקה, שאין נוגע בה כל כך הכוונה, ותמוה ביותר מדוע דווקא במצווה זו מדגישה התורה את הצורך לתת את התרומה "לשמי".

הקב"ה דר בענייני הגשמיים של יהודי

אודות עשיית המשכן ציוותה תורה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ודרשו חז"ל (ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. לקו"ת פרשתנו לה, ד. ובכ"מ) שלא נאמר "בתוכו" לשון יחיד, אלא "בתוכם" לשון רבים, משום שהקב"ה שוכן גם בתוך כל אחד ואחד מישראל.

והנה, עניינו של המשכן כפשוטו, הוא שהקב"ה דר בתוך ענייני העולם הגשמיים והנחותים, במשכן העשוי מזהב כסף ונחושת, צמר ארגמן ועורות ושאר חומרים גשמיים, והקב"ה שוכן בהם עד שהם עצמם מתקדשים.

ומעין זה הוא גם בנוגע ל"משכן" הרוחני שבתוך כל יהודי, שאין הקב"ה שוכן רק בלימוד התורה ובקיום המצוות שלו, אלא על היהודי להשכין את הקב"ה גם בענייני החולין שלו, באכילתו ושתייתו ועסקיו ושאר ענייני הגופניים והחומריים והגשמיים.

ומכיוון שזהו עניינו ותוכנו של המשכן, על כן הזהירה תורה וציוותה דווקא בנדבת המשכן שנוגע ביותר שיהי' "לי - לשמי", שהלא זהו כל עניינו הרוחני של המשכן, האיחוד הגמור עם הקב"ה, עד שגם ענייניו הגשמיים והפרטיים של יהודי יהיו מאוחדים עם הקב"ה ע"י שנעשים לשם שמים, ועל כן הזהירה התורה דווקא במשכן שצריך להיות "לי - לשמי".

לקיחת הצדקה לשם שמים

כאשר מעמיקים בדבר, מוצאים שהתורה דייקה והדגישה את עניין ה"לשמי" דווקא בנוגע ללקיחת התרומה - "ויקחו לי תרומה".

ובכן מרומזת הדגשה מיוחדת בכללות עבודת המקדש שבכל יהודי, שלא רק נתינת צדקה צריכה להיות לשם שמים, אלא גם כאשר נזקקים לקחת תרומה, צריך להזהיר ולהדגיש שקבלת הצדקה צריכה להיות לשם שמים (ראה גם כתר שם טוב (הוצ' קה"ת עמ' רסז ואילך)).

כאשר יהודי נזקק לקבל צדקה, עליו להתבונן בסיבת הדבר שצרכיו מגיעים לו באופן זה דווקא:

הקב"ה "זן את העולם כולו בטובו, בחן, בחסד וברחמים", הוא ית' בעצמו מפרנס הן את העשירים והן את העניים, אלא שלעשירים הוא ממציא מזונם באופן ישר, ואילו את פרנסת העניים נותן הוא לעשירים, בכדי שאלו יתנו אותם לעניים. ונמצא שבידו של העשיר נמצא חלקו של העני, בתור פיקדון בכדי שיתנו אל העני.

ולכאורה, מכיוון שבין כך ובין כך הקב"ה הוא זה שמפרנס את העניים, מדוע עשה זאת שהמעות יגיעו בתחילה אל העשירים, ומבואר בזה שהסיבה היא בכדי שיהי' עניין הצדקה בעולם (ראה תורת שמואל תרכ"ז עמ' תכט ואילך), וכפי שאמרו במדרש (שמות רבה פל"א, ה) שאמר הקב"ה לדוד "אם אעשה את עולמי שווה - חסד ואמת מן ינצרוהו"?

נמצא, אפוא, שכאשר העני מקבל צדקה ממלא הוא את כוונתו של הקב"ה שיהי' עניין הצדקה בעולם, וזאת צריכה להיות כוונתו בקבלת הצדקה, שבכך ממלא הוא את רצון השי"ת שיהי' צדקה וחסד בעולם.

וזהו מה שרמז הכתוב "ויקחו לי תרומה - לי לשמי", שכאשר לוקחים תרומה, הרי צריך הדבר להיות "לי - לשמי", לשם שמים, לקיים את רצון ה' שיהי' בעולם צדקה וחסד.

ציווי התורה הוא גם נתינת כח!

והנה, מה שציוותה תורה לעני המקבל שתהי' הקבלה לשמה, אין זו רק אזהרה אלא גם נתינת כח, כי כן הוא כל ציווי שבתורה, שבעצם הציווי נותן הקב"ה כח ביהודי מקבל הציווי, שיוכל למלא אחר הציווי כראוי.

ובאמת, הרי עניין לקיחת התרומה לשם שמים, קשה הרבה יותר מנתינת תרומה לשם שמים: כאשר יהודי נותן צדקה, הרי בדרך כלל נעשה הדבר לשם שמים, כי אם הצליח לכפות את יצרו הרע, ונותן מעות שבהן "הי' יכול לקנות חיי נפשו" (תניא פל"ו), ומה גם ממון שהתייגע עליו בכל כוחו, הרי בוודאי שעושה זאת לשם שמים. עוד זאת, שהלא נתינת הצדקה אינה צורך של הנותן, אלא עושה זאת לשם קיום מצווה, וכאשר יהודי עושה מצווה מן הסתם עושה זאת משום ציווי הקב"ה ולא לצורך צדדי.

לעומת זאת, בקבלת צדקה, הרי העני עושה זאת לפרנסתו, ולא בשביל קיום מצווה, וגם אינו צריך להתגברות ויגיעה בשביל לקבל הצדקה, שהלא הוא זקוק למעות אלו בכדי להחיות נפשו ונפשות בני ביתו, ועד שמוכן לשם כך להשפיל עצמו וכו' (ראה ברכות ג, ב), וממילא באופן טבעי קבלת הצדקה אינה לשם שמים, אלא מצד הצורך שלו.

אמנם, מכיוון שציוותה תורה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - בתוך כל אחד ואחד, וגם בענייניו הגשמיים והפרטיים, הרי נדרש מיהודי שב"ע עניניו יהיו חדורים בקדושה, וממילא אין נפק"מ מה היא עשייתו, אם הוא צריך להכריח את עצמו לעשות זאת, או שזהו דבר המוכרח לו; אם מדובר בענין של עונג או היפך מזה - אלא כל מה שעושה צריך להיות לשמו יתברך. וממילא גם קבלת צדקה, צריך שתהי' לשם קיום רצון ה' שיהי' עניין הצדקה וחסד בעולם, ולא רק בשביל להחיות נפשות בני ביתו.

ומכיוון שלקיחת הצדקה לשם שמים קשה יותר מהנתינה, לכן רמזה תורה את עניין העשי' לשמה "לי - לשמי", דווקא גבי "ויקחו לי תרומה", שתהי' הלקיחה לשם שמים, שכן עצם ציווי התורה יש בו גם נתינת כח לקיום הציווי, ועבור לקיחת הצדקה לשם שמים צריכים לכח מיוחד.

"מרבין בשמחה" - לשם שמים

והנה, פרשה זו נקראת בתחילת חודש אדר, שאודותיו הורו חז"ל (תענית כט, א) "משנכנס אדר מרבין בשמחה". שמחת חודש אדר קשורה עם הגוף דווקא, וכידוע בעניין שמחת פורים שעלי' להיות שמחה גופנית וגשמית, וכמו שביארו הפוסקים (לבוש או"ח סתר"ע סק"ג) בנוגע לחילוק שבין חנוכה לפורים, שבפורים הייתה הגזירה על הגוף, להשמיד להרוג ולאבד, ולכן השמחה היא שמחה גשמית מצד הצלת הגוף.

וכשם שבזמן הצלה מגזירת המן היתה השמחה בגשמיות מצד היציאה "מאפילה לאור גדול", כך גם בכל שנה ושנה צריכה להיות נרגשת גדול השמחה מצד הצלת הגוף כפשוטו, בשמחה גשמית וגופנית.

ועל כך למדים מפרשתנו, אשר גם כששמחים בשמחה גשמית, הרי גם עניין זה צריך להיות לשם שמים, שהוא שמח משום שכך ציווה השי"ת בתורתו. כי כל ענייניו של היהודי צריכים להיות לשם שמים וחלק מעבודת ה', הן קיום מצווה והן עסקי הגוף, הן נתינת הצדקה והן לקיחתה, ואין נפק"מ כלל אם המדובר הוא אודות עני שצריך לקבל צדקה להחיות נפשו או המדובר הוא אודות מי ששמח בשמחה גדולה על הצלתו מאפילה לאור גדול; כל העניינים צריכים להיות "לי - לשמי".

שיחות קודש

חיי האמיתיים של יהודי

- אך הענין הוא, שכאשר האדם שוכב לישון כדבעי, אזי יהי' גם בשעת השינה כדבעי.

עבודת ה' בכל רגע - שמחה בכל רגע

...היוצא מכל האמור - שעבודת ה' צריכה להיות באופן תמידי, במשך כל כ"ד שעות המעל"ע, כי רק כשהעבודה היא באופן תמידי יכול האדם לקבל חיות, כנ"ל שבענין החיות אי אפשר שיהי' הפסק.

וכיון שהענין ד"עבדו את ה'" צ"ל באופן תמידי, ו"עבדו את ה'" צ"ל "בשמחה" - הרי מובן, שגם ענין השמחה צ"ל באופן תמידי.

והיינו, שמצד זה שהוא יהודי, ועומד בתנועה של דביקות באלקות, ומצד זה הרי הוא חי - מזה לבד צריך להיות בשמחה גדולה ביותר.

וכידוע הסיפור אודות הרה"צ ר' לוי יצחק מבארדיטשוב, שפעם ראוהו יוצא בריקוד בבית הכנסת לפני תפלת שחרית, ושאלוהו: לשמחה מה זו עושה? מה פשר השמחה עתה - לפני התפלה ולפני כל שאר העניינים? והשיב ר' לוי יצחק, שבאמרו זה עתה את ברכות השחר - כפי שנוהגים אצלם לומר את ברכות השחר בבית הכנסת - והגיע לברכת "שלא עשני גוי", התבונן עד כמה מאושר הוא, שהרי הי' יכול להיות באופן אחר ח"ו, ואעפ"כ "לא עשני גוי"! וא"כ, כמה מאושר הוא שזכה בענין שלא התייגע עבורו כלל, שזוהי שמחה גדולה ביותר, כמי שזוכה בהון עתק שלא עמל ויגע בו כלל!

(ליל שבת תורה השש"ז)

...עבודת ה' צריכה להיות בתמידיות . . כשם שבחיים גופניים, אי אפשר לחלק את החיות (היינו נקודת החיות) לזמנים שונים, היינו שאין מציאות לחיות חצי שעה בכל יום בלבד, כיון שכאשר החיות נפסקת לרגע אחד בלבד - מתבטל כל הענין! (ולכן צריכים לעשות פעולות כאלו שהן בבחינת "תחיית המתים") - כן הוא גם בחיים הנמשכים ע"י קיום המצוות, שענין זה מוכרח להיות בתמידות, ואם יפסק לרגע אחד הרי הוא חסר לגמרי.

ולכן, הסדר בתורה הוא שכל העניינים קשורים עם התורה:

לא רק עניינים נעלים, עניינים הקשורים במוח ולב, קשורים עם התורה, אלא גם עניינים גשמיים ופשוטים, שלכאורה אין להם שייכות לתורה - גם בנוגע אליהם ישנה הוראה בתורה, וכמ"ש הרמב"ם "שהחכם ניכר במאכלו כו", ומונה שם עשרה דברים, וביניהם גם עניינים פחותים.

והיינו, שכל הפרטים של יהודי צריכים להיות ע"פ תורה, כדי שלא יהי' הפסק ח"ו בענין החיים.

ולדוגמא: גם בענין האכילה - צריכה להיות עבודה, דהיינו, שהאכילה תהי' לשם שמים.

...ותיירה מזה, שאפילו בענין השינה - שאז אין שום חיות בגילוי, ולכאורה האדם הוא כמו בהמה - צריכה להיות "עבודה":

"אדם מועד לעולם בין ער בין ישן".
ולכאורה, כיון שבשעת השינה האדם הוא כמו בהמה, ואינו שולט בעצמו - מדוע הוא "מועד"?

והתרוממות, אלא אדרבה - היא פועלת שהאדם יהי
"כולו בשוה", שכל כוחותיו מתבטלים לגמרי לפני
"השווה ומשווה קטן וגדול".

מדוע נמנה הדביר באחד מחלקי המקדש?

והכדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (כו, לג)

איתא בזוהר: "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית
ה' ואת בית המלך כו', בית ה' דאיהו בית המקדש
כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר כו', בית
המלך דא קודש הקדשים" (זח"ב ה, א). ונמצא שהזוהר
מנה את ה"דביר", שהוא המחיצה שבין הקודש ובין
קודש הקדשים (ראה פרש"י מ"א ג, טו. תוספתא יומא פ"ב,
יא. גמ' שם נב, א ובפרש"י שם ד"ה דביה. ועוד), כאחד מחלקי
בית המקדש.

ולכאורה הדבר דורש ביאור, דמה נשתנה הדביר
משאר המחיצות והכתלים שבבית המקדש להימנות
כחלק בפני עצמו?

ויש לומר הביאור הזה:

קדושתו של קודש הקדשים אינה רק דרגא נוספת
בקדושה, בדוגמת שאר דרגות הקדושה שבביהמ"ק
שכל אחת מהן מקודשת מהדרגא שלמטה ממנה,
אלא קדושתו מובדלת מכל הקדושות שלמטה ממנו.

ולכן אין ההבדלה בין הקודש לקודש הקדשים
יכולה להיות ע"י מחיצה סתם, כשאר ההבדלות
בין שני מקומות סמוכים, אלא צריך להיות מקום
בפני עצמו, שהוא כעין "ממוצע" בין קודש וקודש
הקדשים, ומקום זה הוא המבדיל ביניהם.

וזהו שה"דביר" נחשב כחלק בפני עצמו מחלקי
המקדש, כי הדביר אינו מחיצה בלבד, אלא מקום
בפני עצמו, כדי להבדיל בין הקודש לקודש הקדשים.

מדוע לא היו מעלות לפני קודש הקדשים?

והכדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים (כו, לג)

כתב הרמב"ם בהל' בית הבחירה: "כשאדם נכנס
משער מזרחי של הר הבית, מהלך עד סוף החיל
בשוה, ועולה מן החיל לעזרת הנשים בשתיים עשרה
מעלות כו', ומהלך כל עזרת הנשים בשוה, ועולה
ממנה לעזרת ישראל שהוא תחילת העזרה בחמש
עשרה מעלות כו', ומהלך כל עזרת ישראל בשוה,
ועולה ממנה לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה כו',
ומהלך כל עזרת הכהנים והמזבח כו', ועולה משם
לאולם בשתיים עשרה מעלות כו', והאולם וההיכל
כולו בשוה" (פ"ו ה"א-ד).

והיוצא מדברים אלו, שכל אימת שהי' האדם
מגיע למקום שקדושתו גדולה יותר, הי' צריך לעלות
במעלות. אמנם, כדי לבוא מההיכל לקודש הקדשים,
לא מצינו שהי' האדם צריך לעלות במעלות.

ויש לבאר חילוק זה בעבודת האדם לקונו:

בדרך כלל, כאשר האדם עולה ממדרגה אחת
למדרגה אחרת בבחינות ומעלות הקדושה, הרי
הדבר פועל בו עליו והגבהה. וזהו התוכן הפנימי
במעלות שבין חלקי המקדש, שמסמלות את העלי'
הרוחנית הנפעלת באדם כאשר הוא עולה לבחינה
גבוהה יותר במעלות הקדושה.

אך שונה היא הכניסה לקודש הקדשים, שאינה
פועלת עליו והתרוממות באדם הנכנס, אלא להיפך
- שמצד עוצם וגודל הקדושה שבמקום זה מתבטל
הוא לגמרי עד שאינו מרגיש את עצמו כלל. ולכן לא
היו מעלות לפני קודש הקדשים, כי הכניסה לקודש
הקדשים אינה מעלה את האדם בבחינת עלי'

המדרג נודפס לעילוי נשמת
הרב שמעון
ב"ר מנחם שמואל דוד הלוי
ע"ה רייטישק
נפטר כ' כסלו ה'תשפ"ב

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

שיטות חז"ל בקדושת ירושלים והמקדש

ידייק בחילוקי הלשונות בזה בין הש"ס והזהר / ידייק עוד בהא דבש"ס מיירי דוקא בחיובי הגברא שבזה וגם נקט בל' "מקודש ממנו", משא"כ בזהר / יחקור בגדר התחלקות המקומות אי חלות דמקום אחד תלוי בחבירו או לאו, ויסיק דבזה איפליגו לשונות חז"ל הנ"ל

לאורך נמנו שם "לשכת הגזית", "מזבח" ו"אולם" שלא נמנו במשנה.

לענין "עזרת כהנים" ו"בין האולם למזבח" לכאורה י"ל החילוק, דלפי המשנה נכלל האולם בקדושת היכל (כמ"ש בתוי"ט כלים שם ד"ה היכל מקודש. וראה ספרי זוטא קרוב לתחלתו ובמדב"ר פ"ז, ח) דקדושת אולם והיכל חדא קדושה היא, ולכן חשיב בפ"ע "עזרת כהנים" ו"בין האולם למזבח"; ובהר"ק קאי כהשיטה דאולם והיכל שתי קדושות (ראה בזה עירובין ב, א. יומא מה, ב. זבחים יד, א. נח, ב (ותוס' שם ד"ה קדושת). נט, א. ועוד), וקדושת אולם ובין אולם למזבח חדא קדושה היא (יומא שם), ובמקום עזרת כהנים מנה מזבח שהי' עומד בעזרת כהנים.

אבל ביאור זה דחוק הוא, שהרי הלשון "מזבח" אינו מתיישב היטב לפ"ז - דאם כוונת זהר לעזרת כהנים מדוע נקט (רק) "מזבח" העומד שם.

גם יש לדייק בסדר דנקט בזהר: (א) דחשיב "לשכת הגזית" לאחר "עזרות דירושל", אף שגם בחצי' (דלשכת הגזית) שבקודש הרי קדושתה היא לכאורה כקדושת העזרה ולא יותר מזה. (ב) יש גירסא בזהר

א. דיני קדושת א"י ירושלים ומקדש כו' שנינו (כלים פ"א מ"ו), דעשר קדושות הן: עיירות המוקפות חומה, לפנין מן החומה (ירושלים), הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם למזבח, ההיכל, קודש הקדשים. וכ"פ הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פ"ז הי"ג ואילך).

ונראה לחדש דמצינו לומר בגדר חילוקי חלות הקדושה בב' אופנים, ואיפליגו חז"ל בזה בין הש"ס והזהר.

הנה, בזהר מצינו חלוקה אחרת לכאורה (ו"ל ח"ג קסא, ב): (ישובא דעלמא . . אסחר [מקיף] לירושלם וירושלם . . אסחרא להר הבית והר הבית אסחר לעזרות דירושלם ואינון עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין כו' ולשכת הגזית אסחר למזבח והמזבח אסחר לבית האולם והאולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים דתמן שכינה שריא וכפרת וכרובים וארון.

וחזינן כאן כמה שינויים בזהר לגבי המשנה, וביניהם: (א) בזהר לא נמנו "עיירות המוקפות חומה", "החיל", "עזרת נשים", "עזרת כהנים" ו"בין האולם למזבח". (ב)

היא חלות קדושה שנתחדשה בפ"ע, עם דינים מיוחדים (התלויים בתוספת הקדושה כו'). או י"ל דחלויות הקדושה תלויות זו בזו, פירוש, דחלות קדושה התחתונה הוא "תוצאה" וסניף מחלות הקדושה שלמעלה ממנה; וכן להיפך – הקדושה התחתונה חלה על המקום מגדר היותו כעין הכנה לקדושה שלמעלה ממנה.

ולדוגמא: קדושת ירושלים תלוי

בקדושת הר הבית (ראה תוד"ה מאי זבחים ט, ב "והו תימא לומר דהא) ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא". וראה שם בתוס' לפנ"ז) וקדושת הר הבית (טפלה ו) תלוי בקדושת עזרות דישראל, ועד"ז קדושת אולם תלוי בקדושת ההיכל שלמעלה ממנה והיכל בקדה"ק (עיין רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ה). ונפק"מ, כשבטלה הקדושה הנעלית יותר (קדושת היכל לדוגמא) – בטלה ממילא הקדושה שלמטה ממנה (אולם) וכיו"ב.

ונראה דזהו יסוד ההפרש בין הש"ס

והזהר:

במשנה מדובר אודות כל אחת

מהקדושות כענין בפ"ע, ולכן מודגש בעיקר הנפק"מ לגבי הגברא, שכ"א מהקדושות שונה מזו שלפני לגבי דינים מסויימים; משא"כ בזהר כוונתו להדגיש את הקשר והתלות של הקדושות זו בזו, ולכן מדגיש בעיקר כיצד אחת מקפת את שלאחרי ומוקפת מזו שלפני.

ולפי זה אתי שפיר הא דחשיב בזהר

"ירושלם . . אסחרא להר הבית והר הבית אסחור לעזרות דישראל", ולא חשיב קדושת חיל ועזרת נשים – כי קדושת חיל ועזרת

(הובא במק"מ לזהר שם. וראה ניצוצי אורות שם) "והאולם אסחור למזבח והמזבח אסחור להיכל", דחשיב מזבח לאחר האולם. וכבר הקשו ע"ז (מק"מ שם) – לאיזה מזבח הכוונה "אם מזבח זה הוא מזבח החיצון מאי קאמר והאולם למזבח והרי מזבח חיצון [הוא לפני ו]רחוק מהאולם כדתנן (מדות פ"ה מ"א) כ"ב אמה בין מזבח לאולם ואם נאמר שהוא מזבח פנימי מאי קאמר והמזבח אסחור להיכל הרי המזבח בתוך ההיכל הוא".

ב. והנראה בזה, דאיפליגו כאן בגדר הא

דנתחלקה קדושת המקומות, ובהקדם ביאור שינויים יסודיים בין לשון הזהר ללשון המשנה:

א) במשנה הלשון לגבי כ"א מהקדושות

הוא "מקודש ממנו" (הר הבית מקודש ממנו, החיל מקודש ממנו, עזרת נשים מקודשת ממנו וכו'); ואילו בזהר הלשון הוא "אסחור ל.. (ירושלים) . . אסחרא . . והר הבית אסחור לעזרות דישראל ואינון עזרות סחון כו'). כלומר: במשנה מפורשת המעלה ב"קדושה" הנעלית לגבי זו שלמטה ממנה, ואילו בזהר מדגיש ההיפך – כיצד המדרגה (קדושה) התחתונה מקפת והיא "חיצונה" לזו שלמעלה ממנה.

ב) במשנה מפורשת קדושת כל מקום

לגבי חיובי הגברא – הר הבית מקודשת ממנו שאין זבים וזבות כו' נכנסים לשם, החיל מקודש ממנו שאין עו"כ וטמא מת נכנסים לשם כו', וכן בנוגע לשאר הקדושות – משא"כ בזהר מדובר ע"ד קדושת המקומות כמו שהם מצד עצמם.

ג. והנה, בגדר חלוקת המקומות הנ"ל,

ויחס דיני הקדושה שמאחד לחבירו, מצינו לחקור אי גדר הדבר הוא שכל אחת מהן

נשים אינן משנות בקדושה שלמטה מהן – ואינן "מוסיפות" בקדושה שלמעלה מהן; **משא"כ** ירושלים, הר הבית ועזרות ישראל כו' שהם בגדר קדושת ג' מחנות "מפתח ירושלים עד הר הבית כמחנה ישראל ומפתח הר הבית עד פתח העזרה כו' כמחנה לוי" ומפתח העזרה ולפנים מחנה שכינה" (ל' הרמב"ם שם פ"ז ה"א (פיהמ"ש כלים שם)), דקדושת מחנה ישראל תלוי' בקדושת מחנה לוי' וקדושת מחנה לוי' תלוי' בקדושת מחנה שכינה. ועד"ז תליא (לדעת הזהר) קדושת אולם (שבמחנה שכינה גופא) בקדושת היכל וקדושת היכל בקדושת קדה"ק.

ד. אמנם אי משום הא, דהזהר קאי בחלות הקדושה, עדיין לא נתישב אמאי חשיב "לשכת הגזית" ו"מזבח" שאינם חלוקות בפ"ע בה(עשר) קדושות.

והשתא אתי שפיר הא דחשיב לשכת הגזית ומזבח, כי לשיטת הזהר הרי חלות שם עזרות תלוי בגדר לשכת הגזית "דתמן סנהדרי גדולה יתבין" (דמשמע שאין זה נתינת סימן על מקומה דלשכת הגזית, וסימנא למה לי, אלא שזוהי נתינת טעם, נוגע לחלות דינה בתורת מקום לשכת הגזית, דעזרות סחרין ותלויים בו), וחלות שם לשכת הגזית תלוי' בחפצא דמזבח (ובדין זה לא נוגע המקום ד"עזרת כהנים" כ"א גדר מזבח, וכמרוז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שמקום הסנהדרין "אצל המזבח").

וגם קצת קשה לפרש שכוונת הזהר דכל הקדושות המנויות תלויות זב"ז, כי לכאורה לאו מילתא דפשיטא היא (ועכ"פ בנוגע לכל הקדושות).

וע"פ זה מובן היטב ההמשך בדברי הזהר: התחלת הענין היא "כד ברא קוב"ה עלמא אשרא לימא דאוקינוס דאסחר כל ישובא דעלמא וישובא דכל שבעין אומין כלא אסחר לירושלם וירושלם באמצעיתא דכל ישובא שריא", והרי אוקינוס ויישובא דע' אומות לית בהון גדר "קדושה", אלא שאין המדובר בחלות קדושה, כ"א בעצם חלות ענין מקומות אלו בברייתו של הקב"ה, ועד"ז הוא בההמשך "והיא (ירושלים) אסחרא להר הבית" וכן בכל חלקי המקדש דכ"א "אסחר" לחלק השני וכיו"ב, שאין המדובר בדין קדושה הנוספת שבו כ"א בעצם החפצא שלו, וכנ"ל.

ולכ"ן נראה לומר, דבזהר לא נחית כלל לה"ע(ער) קדושות", ולא לגדר הקדושה שבמקומות אלו (שלכן לא נזכר שם בכלל לשון קדושה) כ"א לעצם החפצא דמקומות אלו, דירושלים והר הבית ועזרות הוי חלות ושם בפ"ע (מלבד ענין הקדושה שבהם), ובזה נאמר בזהר ד"ירושלם . . אסחרא להר הבית והר הבית אסחר לעזרות ישראל כו", כלומר, דהשייכות והתלות דמקומות

מרבין בשמחה הפורצת גדרים!

השמחה תפרוץ הגדר ותמהר הרפואה

...יודע בכמה מקומות אשר 'שמחה פורץ גדר', ולכן היה מהנכון אשר הוא ובני ביתו ישתתפו, אם בעצמם או על ידי סיוע על כל פנים להכנות להתועדות חסידותיות הנערכים מומן לזמן במקומם, אשר זה ימהר גם כן רפואת בתו תחי'.

שמחה מבטלת דינים ופורצת גדרים

...לימוד זכות אחד ישנו לי, שמצב רוחם עתה הוא היפך ציווי הכתוב 'ויגבה לבו בדרכי השם', ובמילא נמצאים בכיוון וצמצום, וכבר כתבתי גם בשבועות האחרונים כמה פעמים, שלא זוהי הדרך להצליח הן בהכלל והן בהפרט, ואדרבה הצמצום הוא שרש הדינים, ומוכרח הדבר אשר יעבדו . . . בהתפשטות ובהתרחבות כרצון והוראת כ"ק אדמו"ר, וכשיקיימו הציווי 'עבדו את ה' בשמחה' הרי שמחה מבטלת דינים ופורצת גדרים.¹

השמחה פורצת את הגדר של החומר ומסירה אותו

...בהנוגע לבריאותו, בכלל צריך להתנהג כפי הוראת הרופא, ובודאי אפשר לסדר זה באופן כזה שלא תהי' סתירה לעבודתו בקדש, ובפרט שגם בריאות הגוף - היות הגוף בריא ושלם - מדרכי השם הוא, במילא לא יתכן שמצוה אחת תהי' בסתירה למצוה אחרת, ובפרט כשעושים זאת בשמחה, הנה השמחה פורצת את הגדר של החומר ומסירה אותו. ואזי הגשמיות אינה רחוקה מהרוחניות. ושהקב"ה יעזור לכם ולבני ביתכם, שתמיד תודיעו בשורות טובות, ושיצליח בעבודתו בקדש מתוך בריאות הנכונה.²

יבטלו כל הגדרים המבלבלים

בענייני תורה ומצות!

מאשר הנני קבלת מכתבו מערב ראש חודש אדר . . . ויהי רצון שבהמצאנו בחדש אדר, שנצטוו להיות בשמחה בכל יום ושמחה פורץ גדר, הרי יבטלו כל הגדרים המבלבלים בענייני תורה ומצות, ומכאן ולהבא ידאו גם בעיני בשר מה שכתוב ליהודים היתה אורה וגו' זו תורה, בכל עניני' ופרטי', על אחת כמה וכמה דתורה תמימה ועניני' שיש בהם מהנגלה והפנימיות...

בברכה לבשורות טובות בכל האמור.³

שמחה מבטלת דינים ופורצת גדרים

בטח יודע מהמנהג החסידי שהבעל שם טוב הנהיג, שיעבדו את השם יתברך בשמחה, שעל ידי זה אפשר לפעול יותר מאשר ע"י העבודה בצד ההפכי, כי "שמחה פורץ גדר", וכאשר השמחה היא כפי רצון השם יתברך, באהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל - אזי נותן הקב"ה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, שיהי' ממה לשמוח ללא חשבונות מיותרים.⁴

עצבות בחודש אדר!

לפלא שמדברים ומדברים וכשמגיע לפועל - כל אחד ואחד חושב שהכוונה למישהו אחר, לא אליו!

כמה וכמה פעמים מובא פתגם - הוראת רבותינו נשיאנו תחשוב טוב, ויהי' טוב ("טרַאָכט גוט, וועט זיין גוט") (שהכוונה שהמחשבה תועיל בזה) - ובהיפך מזה "ממציא" מחשבות באופן הפכי, ולמרות שנמצאים בחודש אדר שנצטוו להרבות בשמחה, שרוי בעצבות (עיין תניא בזה) וכו'.

וחותמים בדבר מלכות: תחשוב טוב ויהי' טוב - בנראה ובנגלה.⁵

א. מכתב א' אדר תשכ"א / ב. תרעם מאורות קודש ח"ד עמ' שמוח / ג. אגרות קודש ח"כ עמ' קצה / ד. אגרות קודש ח"ז עמ' צד / ה. אגרות קודש ח"ח עמ' קצט / ו. תרעם מאורות קודש ח"ט עמ' כז

הרחבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

עבודת ה' בשמחה

שכל בחי' שינויים והנפילה מעבודת ה' מגדלות לקטנות גם הנפילה בתאוות שזהו ענין ועבדת את אויביך כ"ז הוא רק תחת אשר לא עבדת ובשמחה

השמחה מבטלת עונשי החטאים

...הנה כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך וגו'. דלכאורה משמע אע"פ שעובד אלקים רק שאין העבודה בשמחה וטוב לבב אזי יומשך העונש ועבדת את אויביך וזה אינו מובן כי מפני מה יהי' העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה לבד.

אך הענין כמ"ש כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ומחמת זה נמשך העונש, ואעפ"כ אילו הי' עובד את ה' בשמחה של מצוה הי' גדול כח שמחה זו שמעורר השמחה למעלה כביכול, והיא מבטלת הדינים כו' כי באור פני מלך חיים כו', משא"כ תחת אשר לא עבדת בשמחה כו' נמשך העונש על העוונות אשר אין צדיק בארץ כו' כנ"ל.

... ולכן ע"י השמחה ג"כ לא יהי' בחי' ועבדת את אויביך שכל בחי' שינויים והנפילה מעבודת ה' מגדלות לקטנות גם הנפילה בתאוות שזהו ענין ועבדת את אויביך כל זה הוא רק תחת אשר לא עבדת ובשמחה כי אם בבחי' יש מי שאוהב ומשיג שהוא בחי' לגרמיה ומזה נמשך הנפילה כו' אבל ע"י השמחה בה' לא יהיו שינויים אלו.

(לקוטי תורה תזריע כ, ג)

מדריגות בשמחה

...הנה כתיב "תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה וגו'", שצריכה להיות עבודה בשמחה. וכתיב "שמחו צדיקים בה'", שהם חלוקי מדריגות במדריגת השמחה.

ויובן זה על-דרך-משל באדם למטה, שכשעושה איזה דבר בזריזות ובחיבה גדולה היינו בשמחה וחיות רב הנה השמחה ניכרת מעבודתו, וכמו הבונה בית שבונה אותו בזריזות ובחיבה מאור הבקר עד שעה מאוחרת כלילה, הנה מעבודתו באופן הזה ניכר השמחה.

יש שמחה גלוי' יותר, וכמו בשמחת בנו הנה הוא שמח שמחה גדולה ומזמין כמה קרואים ומכבדם בקירוב גדול כל אחד מהם לפי מהותו ומעלתו.

דההפרש בין שני אופני שמחה אלו הוא דבאופן הא' הנה השמחה היא ניכרת מן העבודות דזריזות וחיבת עבודתו מורה על שמחתו, ולולי העבודות לא הי' שמחתו נכרת כלל. ובאופן הב' הנה מצד השמחה באה העבודה, דזה מה שמזמין קרואים ומכבדם בקירוב גדול הוא לפי שהוא שמח שמחה גדולה,

דשרש ההפרש ביניהם הוא דבאופן הא' הנה העיקר הוא העבודה, והשמחה מכוסה בהעבודה. ובאופן הב' הנה העיקר הוא השמחה, ומצד השמחה באים כל העבודות שהוא עושה בדרך ממילא.

אמנם יש עוד שמחה גדולה מזה והוא כאשר הוא שש ושמח בשמחה גדולה כזו שיוצא מגדר הכלים לגמרי ומפוזז ומרקד ומקרב לכל אדם בלי שיעור כלל מפני גודל שמחתו.

אופני השמחה בעבודת ה'

ובדוגמא כזאת יובן בעבודה האלקית דעבודה צריכה להיות בשמחה.

אמנם השמחה צריכה להיות מכוסה בעבודה, דהעיקר הוא העבודה. והיינו דמה שנראה לזולתו הוא העבודה, והשמחה היא מההתבוננות, דכאשר מתבונן שהוא עבד ה' וכמו בגשמיות אינו דומה עבדו של טבח לעבד השר, דעם היות שגם עבד השר גם-כן אינו אלא עבד מכל מקום הוא עבד השר, וכאשר מתבונן שהוא עושה מצות מלך-מלכי-המלכים הקב"ה ועובד את הוי' שהוא עבד הוי' הוא בשמחה גדולה מאד, מכל-מקום הנה השמחה מכוסה בהעבודה, דמה שנראה לזולת הוא שמעוטף בציצית ולבוש תפילין ומקיים שארי מצות והכל בזריזות ובחיבה הנה מזה ניכרת השמחה. וזהו עבודה בשמחה שהיא מדת כל אדם.

אמנם שמחו צדיקים בהוי' הנה ענין שמחה זו הוא באופן אחר לגמרי, שהעיקר היא השמחה, וזהו שמחו צדיקים בהוי' שהעיקר היא גילוי השמחה והשמחה הוא בהוי' עצמו ולא כמו בשמחה דעבודה שהשמחה היא לפי שהוא עבד הוי', אמנם שמחה זו עם היותה בהוי' עצמו אבל על-כל-פנים היא בבחינת התישבות בקיום התורה ומצוות.

ויש עוד שמחה גדולה מזו שהוא בבחינת רצוא וכליון לגמרי שרוצה להכלל, אשר רצוא כזה מביא לידי שוב לשמוח בשמחה עצומה בקיום התורה ומצוות.

(ספר המאמרים תרח"ץ עמ' סא ואילך)

